JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PHILIPPE LÉGER
10 päivänä kesäkuuta 1997 *

1. Hoge Raad der Nederlandenin 3.6.1971 [1] tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan nojalla esittämä ennakkoratkaisupyyntö johtaa epäilemättä siihen, että yhteisöjen tuomioistuimen on tarkasteltava tiettyjä periaatteellisia kysymyksiä, jotka koskevat tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun Brysselin yleissopimuksen, [2] sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1978 liittymissopimuksella [3] (jäljempänä yleissopimus tai Brysselin yleissopimus). Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetään erityisesti kysymyksiä yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdan, 5 artiklan 1 kohdan ja 24 artiklan tulkinnasta, joka voi vaikuttaa paljon nyt käsiteltävänä olevaa asiaa laajemmalti.

2. Nyt käsiteltävänä oleva asia on seuraavanlainen.

I Asiaa koskevat tosiseikat ja menettely

3. Van Uden Maritime -yhtiö (jäljempänä Van Uden tai pääasian kantaja), kotipaikka Rotterdam (Alankomaat), ja Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line, Peter Determann (jäljempänä Deco-Line tai pääasian vastaaja), kotipaikka Hampuri (Saksa), tekivät maaliskuussa 1993 niin sanotun slot/space charter -sopimuksen. Van Uden antoi sopimuksen nojalla Deco-Linelle lastaustilan merilinjoilla käytettävillä aluksilla (asianosaisten sopimien tariffien mukaisesti laskettua) rahtimaksua vastaan.

4. Deco-Linen jätettyä tietyt laskut maksamatta sen sopimuskumppani aloitti Alankomaissa sopimuksen mukaisen välimiesmenettelyn.

5. Ennakkoratkaisukysymyksen esittänyt tuomioistuin on täsmentänyt, [4] että Deco-Line ei omista tässä maassa ulosmittauskelpoista omaisuutta.

6. Koska Van Uden katsoi, että Deco-Line ei nimennyt välimiehiä ajoissa ja että sen maksujen laiminlyöminen aiheutti Van Udenille

* Alkuperäinen kieli: ranska.

1 — Tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa tehty pöytäkirja (EYVL 1975, L 204, s. 28).

2 — EYVL 1972, L 299, s. 32.

3 — Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaan yleissopimukseen 9 päivänä lokakuuta 1978 tehty yleissopimus (EYVL L 304, s. 1 ja edellä mainitun 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen muutettu teksti, s. 77).

4 — Ennakkoratkaisupyynnön 3.1 kohdan iv alakohta.

kassavaikeuksia, tämä teki välitoimihakemuksen Rechtbank te Rotterdamin puheenjohtajalle saadakseen sopimuksen nojalla erääntyneet neljä saatavaansa. Se vaati pääasiallisesti 830 919,13 Saksan markan (DEM) suuruista summaa lainmukaisine korkoineen sekä toissijaisesti 404 923,29 DEM:n suuruista ennakkoa pääasiallisesti vaaditun summan lyhennyksenä.

7. Deco-Line on kiistänyt alankomaalaisen tuomioistuimen toimivallan ja väittänyt saksalaisten tuomioistuinten olevan asiassa toimivaltaisia, koska Brysselin yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleesta johdetun yleisen toimivallan periaatteen nojalla toimivaltaisia ovat sen valtion tuomioistuimet, jossa vastaajalla on kotipaikka. Toissijaisesti se on kiistänyt menettelyn kiireellisyyden.

8. Tuomioistuin hylkäsi aluksi toimivallan puuttumista koskevan väitteen. Se katsoi, että sille ratkaistavaksi jätetyn kaltaista välitoimihakemusta on pidettävä yleissopimuksen 24 artiklassa tarkoitetun "väliaikaisen toimenpiteen" määräämiseksi tehtynä, ja päätellyt tästä, että sen toimivalta ei perustu yleissopimuksen 2—18 artiklan mukaisiin yleissääntöihin ja että se täyttää kansallisen lainsäädännön mukaiset toimivaltaedellytykset.

9. Alankomaiden riita-asioiden oikeudenkäyntilain (jäljempänä oikeudenkäyntilaki) 126 §:n 3 momentissa annetaan kantajan kotipaikan tuomioistuimelle toimivalta käsitellä vaatimus sellaista vastaajaa vastaan, jolla ei ole Alankomaissa tiedossa olevaa kotipaikkaa tai asuinpaikkaa, kun on olemassa tietty vähimmäisliityntä Alankomaiden oikeusjärjestykseen. Alankomaalainen tuomioistuin katsoi viimeksi mainitun edellytyksen täyttyneen nyt käsiteltävänä olevassa asiassa kahdesta syystä. Ensinnäkin Deco-Line osallistuu kansainväliseen kauppaan ja sillä on tässä ominaisuudessa Alankomaissa saatavia, jotka voidaan ulosmitata Alankomaissa sitä vastaan mahdollisesti annetulla tuomiolla. Toiseksi tällainen tuomio voitaisiin panna täytäntöön myös Saksassa.

10. Lisäksi tuomioistuin katsoi, että se, että asianosaiset ovat sopineet välimiesmenettelystä Alankomaissa, ei poista sille Alankomaiden lainsäädännössä annettua toimivaltaa, josta on säädetään oikeudenkäyntilain 1022 §:n 2 momentissa seuraavaa:

"Välityssopimus ei estä asianosaista hakemasta tavanomaiselta tuomioistuimelta turvaamistointa tai saattamasta välitoimiasiaa tuomioistuimen puheenjohtajan käsiteltäväksi 289 §:n mukaisesti — — ."

11. Näin ollen 21.6.1994 annetulla väliaikaisella määräyksellä hyväksyttiin Van Udenin vaatimus ja vastaaja velvoitettiin maksamaan sille 377 625,35 DEM laillisine korkoineen.

12. Gerechtshof te 's Gravenhage, jossa haettiin muutosta tähän määräykseen, ei sitä vastoin katsonut alankomaalaisia tuomioistuimia toimivaltaisiksi, vaan kumosi 11.10.1994 antamallaan tuomiolla kyseisen määräyksen.

13. Tämän tuomioistuimen mukaan on niin, että vaikka tuomioistuin voisikin yleissopimuksen 24 artiklan nojalla perustaa toimivaltansa oikeudenkäyntilain 126 §:n 3 momenttiin, jonka soveltamisen edellytykset ovat nyt käsiteltävänä olevassa asiassa pääasiallisesti täyttyneet, lisäedellytyksenä tälle toimivallalle on kuitenkin se, että asiassa on riittävästi liityntäkohtia Alankomaiden oikeusjärjestykseen. Muutoksenhakutuomioistuin katsoi kuitenkin, että Brysselin yleissopimuksen puitteissa viimeksi mainittu edellytys täyttyy vain, jos välitoimista päättävän tuomioistuimen määräys voi saada aikaan oikeusvaikutuksia sen tuomiovalta-alueella ja jos se voidaan panna siellä täytäntöön. Yleissopimuksessa käyttöön otettu järjestelmä merkitsee sitä, että tämä edellytys täyttyy myös, jos tuomioistuimen, jonka ratkaistavaksi asia on jätetty, toimivalta voisi perustua myös yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaan, kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa (koska Van Udenin vaatimus koskee rahasumman maksamista ja tämän sopimusvelvoitteen täytäntöönpanopaikka on Alankomaissa). Gerechtshofin mukaan ainoastaan se mahdollisuus, että Deco-Line voisi myöhemmin hankkia omaisuutta Alankomaiden alueelta, on tässä suhteessa riittämätön.

14. Van Uden haki tähän tuomioon muutosta. Hoge Raad katsoi olevan tarpeellista täsmentää asiassa tarkasteltujen yleissopimuksen määräysten tulkintaa, ja se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Kun sopimukseen perustuva maksuvelvollisuus on täytettävä sopimusvaltiossa (Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti velkoja voi tällöin nostaa kanteen velvoitteensa laiminlyönyttä velallista vastaan tämän valtion tuomioistuimessa saadakseen velvoitteen täytetyksi, vaikka velallinen asuisikin muussa sopimusvaltiossa), onko ensin mainitun sopimusvaltion tuomioistuimilla (välittömästi) toimivalta käsitellä välitoimihakemusta, jonka velkoja on tehnyt velallista vastaan saadakseen väliaikaisen täytäntöönpanomääräyksen, jonka mukaan velallisen on maksettava velka, jonka välitoimista päättävä tuomioistuin katsoo mitä todennäköisimmin näytetyn toteen, vai asetetaanko välitoimista päättävän tuomioistuimen toimivallalle erityisiä edellytyksiä, kuten esimerkiksi se, että välitoimista päättävältä tuomioistuimelta vaaditulla määräyksellä on (tai voi olla) vaikutuksia kyseisessä sopimusvaltiossa?

2) Vaikuttaako ensimmäiseen kysymykseen annettavaan vastaukseen se, että asianosaisten sopimuksessa on välityslauseke, ja jos vaikuttaa, onko sillä merkitystä, missä välimiesmenettely on lausekkeen mukaan toteutettava?

3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan siten, että välitoimista päättävän tuomioistuimen toimivaltaisuus edellyttää sitä, että siltä vaaditulla määräyksellä on (tai voi olla) vaikutuksia kyseisessä sopimusvaltiossa, tarkoittaako tämä sitä, että haettu määräys on voitava panna täytäntöön tässä valtiossa, ja onko siten tämän edellytyksen täytyttävä silloin, kun välitoimihakemus tehdään, vai riittääkö, että voidaan mitä todennäköisimmin olettaa sen tulevan täytetyksi?

4) Onko Alankomaiden riita-asioiden oikeudenkäyntiä koskevan lain 289 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä säädetty mahdollisuus hakea kiireellisten syiden perusteella väliaikaista täytäntöönpanomääräystä Arrondissementsrechtbankin puheenjohtajalta Brysselin yleissopimuksen 24 artiklassa tarkoitettu väliaikainen toimenpide tai turvaamistoimi?

5) Vaikuttaako neljänteen kysymykseen annettavaan vastaukseen se, että pääasiaa koskeva oikeudenkäynti on saatettu tai voidaan saattaa vireille, ja jos vaikuttaa, onko merkitystä sillä, että samassa asiassa on välimiesmenettely vireillä?

6) Vaikuttaako neljänteen kysymykseen annettavaan vastaukseen se, että välitoimihakemuksen tavoitteena on, että vastaaja velvoitetaan täyttämään maksuvelvollisuus ensimmäisessä kysymyksessä esitetyllä tavalla?

7) Jos neljänteen kysymykseen vastataan myöntävästi ja 'toisen sopimusvaltion tuomioistuin — — on toimivaltainen tutkimaan pääasian', onko 24 artiklan ja erityisesti siinä olevan ilmaisun 'sopimusvaltion lain mukaisia väliaikaisia toimenpiteitä ja turvaamistoimia' tulkittava tarkoittavan sitä, että välitoimista päättävä tuomioistuin on (välittömästi) toimivaltainen, jos se on kyseisen valtion kansallisten toimivaltasäännösten mukaan toimivaltainen, vaikka nämä säännökset olisivatkin sellaisia, joita Brysselin yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetaan, vai onko välitoimista päättävä tuomioistuin toimivaltainen ainoastaan lisäedellytysten täyttyessä, kuten esimerkiksi sen, että välitoimista päättävältä tuomioistuimelta vaaditulla määräyksellä on (tai voi olla) vaikutuksia kyseisessä sopimusvaltiossa?

8) Jos seitsemänteen kysymykseen vastataan, että välitoimista päättävän tuomioistuimen toimivaltaisuus edellyttää sitä, että siltä pyydetyllä määräyksellä on (tai voi olla) vaikutuksia kyseisessä sopimusvaltiossa, tarkoittaako tämä sitä, että haettu määräys on voitava panna täytäntöön tässä valtiossa, ja onko tämän

edellytyksen täytyttävä, kun välitoimihakemus tehdään, vai riittääkö, että sen voidaan olettaa mitä todennäköisimmin tulevan täytetyksi?"

3. sosiaaliturvaan;

4. välimiesmenettelyyn."

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Asiaa koskevat Brysselin yleissopimuksen määräykset*

16. Eri toimivaltamääräysten (II osasto) avulla voidaan määrittää kulloinkin toimivaltainen tuomioistuin; yleinen toimivalta on pääsääntöisesti sen sopimusvaltion tuomioistuimella, jossa vastaajalla on kotipaikka (2 artikla). Vastaajaa vastaan ei voida soveltaa 3 artiklan 2 kappaleen mukaan tiettyjä kansallisia toimivaltasäännöksiä (*fors exorbitants*) eli erityisesti "Alankomaissa: riita-asioiden oikeudenkäyntilain (Wetboek van Burgerlijke Rechtvordering) 126 §:n 3 momenttia eikä ja 127 §:ää".

15. Yleissopimuksen soveltamisala (I osasto) kattaa sen 1 artiklan mukaisesti yksityisoikeudelliset asiat. Tämän artiklan 2 kappaleen mukaan yleissopimusta ei sovelleta seuraaviin asioihin:

17. Jakso "Erityinen toimivalta" (II osaston 2 jakso) sisältää säännöt, joiden nojalla kantaja voi valita 2 artiklan nojalla määräytyvän tuomioistuimen sijaan toisen tuomioistuimen tämän riita-asiaan yhdistävien läheisten liityntäkohtien vuoksi. Siten 5 artiklan 1 kohdassa määrään seuraavaa:

"1. luonnollisten henkilöiden oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen eikä myöskään aviovarallisuussuhteisiin eikä perintöön ja testamenttiin;

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

2. konkurssiin, akordiin tai muihin niihin rinnastettaviin menettelyihin;

1) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä — — ."

18. Yleissopimuksen II osaston 9 jakson ainoan artiklan eli 24 artiklan kohteena ovat "väliaikaiset toimenpiteet ja turvaamistoimet". Tässä artiklassa annetaan tuomioistuimelle, joka ei ole toimivaltainen tutkimaan pääasiaa, toimivalta päättää tällaisista toimenpiteistä yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, jos hakija pyytää niitä ennemmin tältä kuin toisen sopimusvaltion tuomioistuimelta, joka on toimivaltainen tutkimaan pääasian. Toimenpiteet, joista voidaan päättää, ovat niitä, joista säädetään sen sopimusvaltion lainsäädännössä, jonka soveltamisalaan kyseinen tuomioistuin kuuluu.

B *Kansallinen lainsäädäntö*

19. Kansallisesta välitoimimenettelystä, joka tunnetaan nimellä "kort geding", säädetään oikeudenkäyntilain 289 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä.

20. Komissio on antanut tästä seuraavat tiedot: [5]

"Kyseessä on Arrondissementsrechtbankin presidentille osoitettu väliaikaisia toimenpiteitä koskeva hakemus. Välitoimimenettelyä käytetään Alankomaissa paljon. Välitoimia koskevaa kiireellisyysedellytystä sovelletaan joustavasti. Vaikka välitoimimenettely päättyykin haetuista välitoimista päättämiseen tai tällaisen hakemuksen hylkäämiseen, asianosaiset pitävät välitoimia koskevaa päätöstä usein lopullisena siinä mielessä, että pääasiaa koskevaa menettelyä ei aloiteta. Alunperin välitoimihakemus voitiin tehdä vain tiettyyn toimintaan velvoittamisen osalta, mutta Hoge Raad on jo jonkin aikaa hyväksynyt myös rahavaatimukset. Näin on mahdollista saada välitoimena velan ennakkomaksu, jos tämän velan pätevyys on täysin tai lähes kiistaton."

21. Vaikka Alankomaiden hallitus ei olekaan esittänyt huomautuksiaan nyt käsiteltävänä olevaa asiaa koskevassa menettelyssä, voidaan käyttää hyväksi asiassa 25/81, W vastaan H, jossa yhteisöjen tuomioistuin on antanut tuomion 31.3.1983 (Kok. 1983, s. 1189) ilmoitettuja seuraavia tietoja:

"— — Alankomaiden hallitus ilmoittaa, että välitoimi on kiireellisiä tapauksia varten tarkoitettu menettely, joka on kaikissa tapauksissa vaikkei ehkä turvaava niin ainakin aina väliaikainen. Alankomaiden hallitus lisää, että Alankomaiden siviiliasiain oikeudenkäyntilain 289 §:n mukaisista välitoimihakemuksista tehtyjen päätösten väliaikaisuus ilmenee oikeudenkäymiskaaren 292 §:stä, jossa säädetään, että väliaikaiset päätökset eivät vaikuta pääasian ratkaisuun". [6]

5 — Komission huomautusten 5 kohta.

6 — S. 1199.

III Vastaukset kysymyksiin

22. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että alankomaalainen tuomioistuin näkee pääasiallisesti kaksi eri mahdollisuutta vahvistaa välitoimista päättävän tuomioistuimen toimivalta yleissopimuksen perusteella: toisaalta (kysymykset 1—3) 5 artiklan 1 kohta (jossa määrätään erityisestä oikeuspaikasta sopimusta koskevassa asiassa); toisaalta (kysymykset 4—8) 24 artikla (jossa määrätään erityisestä toimivaltasäännöstä väliaikaisten toimenpiteiden ja turvaamistoimien osalta).

23. Kummassakin tapauksessa kansallinen tuomioistuin kysyy tarkemmin sanottuna sitä, riippuuko välitoimista päättävän tuomioistuimen toimivalta siitä edellytyksestä, että sen tekemällä päätöksellä on vaikutuksia tämän tuomioistuimen toimivalta-alueella ja onko tämän edellytyksen tästä näkökulmasta tarkasteltuna oltava täyttynyt välitoimihakemuksen tekemishetkellä vai riittääkö, että se voi tulevaisuudessa täyttyä.

24. Näiden kahden olettamuksen osalta kansallinen tuomioistuin kysyy myös, onko merkitystä sillä, että asia, jota se käsittelee, ratkaistaan välimiesmenettelyssä (kysymykset 2 ja 5).

25. Ehdotan, että esitettyjä kysymyksiä tarkastellaan kolmelta eri näkökulmalta peräkkäin niitä Brysselin yleissopimuksen kolmea määräystä vastaavasti, joihin kansallinen tuomioistuin viittaa: 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohta, 5 artiklan 1 kohta ja 24 artikla.

A *Brysselin yleissopimuksen sovellettavuus välityslausekkeesta huolimatta*

26. Ensiksi on tarkasteltava, sulkeeko välityslausekkeen olemassaolo nyt käsiteltävänä olevan kaltaisen asian yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle sen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdan perusteella.

27. Pääasian asianosaisten, Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitusten sekä komission yhteisöjen tuomioistuimelle esittämissä kirjallisissa huomautuksissa käsitellään tätä ongelmaa toisen ja viidennen kysymyksen tarkastelun yhteydessä, vaikka nämä kysymykset eivät koskekaan suoraan tätä ongelmaa. Näyttää siltä, että kansallinen tuomioistuin mainitsee välityslausekkeen ja välimiesmenettelyn ennemminkin niiden vaikutuksen arvioimiseksi sen mahdollisuuden osalta, että asian ratkaisevan kansallisen tuomioistuimen tekemä päätös saisi aikaan vaikutuksia tuomioistuinvaltion alueella eikä niinkään sen tutkimiseksi, voiko niiden olemassaolo estää yleissopimuksen soveltamisen.

28. On kuvaavaa, että kansallisen menettelyn missään vaiheessa ei esitetty väitettä asiaa käsittelevien alankomaalaisten tuomioistuinten toimivallan puuttumisesta välityslausekkeen olemassaolon vuoksi. Pääasian vastaaja pyrki välitoimista päättävässä tuomioistuimessa esittämällään toimivallan puuttumista koskevalla väitteellä siihen, että *yleissopimuksen sääntöjen mukaisesti* tunnustettaisiin niiden saksalaisten tuomioistuinten periaatteellinen yleinen toimivalta, joiden toimivalta-alueella vastaajalla on kotipaikka. Välityslausekkeeseen ei ole vedottu, ja näyttää siltä, että muutoksenhakutuomioistuin on vain sattumanvaraisesti tutkinut viran puolesta tämän kysymyksen ottaen huomioon kansallisen lainsäädännön asiaan sovellettavat säännökset.

1. Yleissopimuksen 17 artikla

29. Tämä toteamus edellyttää alustavaa huomautusta. Kaikki välityslausekkeen vaikutuksesta nyt käsiteltävänä olevassa asiassa tehdyt huomautukset koskevat yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohtaa. Mielestäni on kuitenkin tarpeen hylätä välittömästi lähestymistapa, joka voisi vaikuttaa houkuttelevalta, vaikka siihen ei olekaan vedottu menettelyn kuluessa.

30. Voidaan tuntea houkutusta pitää asianosaisten sopimaa välityslauseketta yleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitettuna vapaaehtoisena toimivaltasopimuksena; kyseisessä määräyksessä määrätään seuraavaa:

"Jos asianosaiset, joista ainakin yhdellä on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, ovat sopineet, että jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten on ratkaistava jo syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat, ovat ainoastaan tuo tuomioistuin tai tuon valtion tuomioistuimet toimivaltaisia ratkaisemaan asian."

31. Ottamatta kantaa siihen, onko lauseketta, jossa annetaan toimivalta välimiesoikeudelle, pidettävä kyseisen määräyksen mukaisena sopimuksena siitä, että "jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten" on ratkaistava riita, ja voidaanko siis 17 artiklaa soveltaa nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, riittää, kun todetaan, että tällaisessakaan tapauksessa ei yleissopimuksen määräysten soveltamisesta tulisi mahdotonta.

32. Olisimme tällöin vaihtoehtotilanteessa.

33. Ensimmäisenä vaihtoehtona on, että tämän lausekkeen oletetaan olevan joko lauseke, jota on jo käsitelty oikeuskirjallisuudessa ja jolla toimivalta annetaan kolmannen valtion tuomioistuimelle tai sellainen lauseke, joka ei

vastaa 17 artiklassa määrättyjä edellytyksiä. Vaikka Brysselin yleissopimuksen perusteella ei voida saada selville tämän lausekkeen merkitystä vaan kunkin valtion lainsäädännön perusteella, on määriteltävä tuomioistuinvaltion lain perusteella, onko lauseke katsottava vaikutuksettomaksi. [7] Nyt esillä olevassa asiassa asiaa käsittelevä tuomioistuin on evännyt riidanalaisen lausekkeen soveltamisen kansallisen lainsäädännön nojalla (oikeudenkäyntilain 1022 §:n 2 momentti).

34. Toisena vaihtoehtona on rinnastaa sovittu välimiesoikeus yksinkertaisesti 17 artiklassa tarkoitettuun "sopimusvaltion tuomioistuimeen tai tuomioistuimiin". Tällöin kuitenkin vastaajan vapaaehtoinen saapuminen oikeuteen nyt käsiteltävänä olevassa asiassa ja vastalauseiden esittämättä jättäminen välimiesoikeuden toimivallan puolesta johtaisi yleissopimuksen 18 artiklassa tarkoitettuun hiljaiseen toimivaltasopimukseen; [8] tässä artiklassa määrätään seuraavaa:

"Sen toimivallan lisäksi, joka sopimusvaltion tuomioistuimella on tämän sopimuksen muiden määräysten nojalla, se on toimivaltainen, jos vastaaja vastaa siinä tuomioistuimessa. Tätä määräystä ei kuitenkaan sovelleta, jos vastaaja on vastannut ainoastaan kiistääkseen tuomioistuimen toimivallan tai jos toinen tuomioistuin 16 artiklan mukaan on yksinomaisesti toimivaltainen."

7 — Ks. tältä osin Gaudemet-Tallon, H., *Les conventions de Bruxelles et de Lugano*, L. G. D. J., 1993, 237 kohta; Gothot, P. ja Holleaux, D., *La convention de Bruxelles du 27.9.1968*, Jupiter 1985, 119 kohta; Droz, G. A. L., *Compétence judiciaire et effets des jugements dans le Marché Commun (Étude de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968)*, Dalloz, 1972, 93 ja 102 kohta.

8 — Asia 150/80, Elefanten Schuh, tuomio 24.6.1981 (Kok. 1981, s. 1671, 11 kohta) ja asia 48/84, Spitzley, tuomio 7.3.1985 (Kok. 1985, s. 787, 26 kohta).

35. Näin ollen, vaikka olisikin vedottu yleissopimuksen 17 artiklaan, yleissopimusta olisi silti sovellettava. Lisäksi vaaditaan tietysti, että riita-asia kuuluu yleissopimuksen aineelliseen soveltamisalaan. Näin palataan välityslausekkeen aiheuttamaan ongelmaan yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdan näkökulmasta.

2. Yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohta

36. Vaikka, kuten on todettu, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ei olekaan nimenomaisesti tarkastellut menettelyä tältä näkökannalta, sitä ei silti voida jättää ottamatta huomioon, koska jos olisi katsottava, että välityslausekkeen olemassaolo sulkisi pois yleissopimuksen soveltamisen, muut esitetyt kysymykset jäisivät vaille kohdetta.

37. Tältä osin on esitetty kaksi väitettä, joiden perustana on yleissopimuksen 1 artiklan 2 kohdan 1 kohdan vastakkainen tulkinta.

38. Deco-Linen, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja vähemmän kategorisesti Saksan hallituksen esittämä näkemys johtaa siihen päätelmään, että nyt käsiteltävänä olevaan menettelyyn ei voida soveltaa yleissopi-

muksen määräyksiä, koska asianosaiset ovat sopimuksen mukaan sopineet erimielisyyksien ratkaisemisesta välimiesmenettelyssä.

39. Van Udenin ja komission esittämän näkemyksen mukaan tätä soveltamatta jättämistä ei saada ulottaa liian laajalle.

40. Vaikka yhteisöjen tuomioistuinta pyydetäänkin nyt ensimmäistä kertaa lausumaan välityslausekkeen vaikutuksesta Brysselin yleissopimuksen soveltamiseen kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa, [9] yleissopimuksen laatijat eivät ole jättäneet ottamatta huomioon tätä ongelma-aluetta. Jo M. P. Schlosserin [10] kertomuksessa havaittiin aikoinaan ne kaksi merkitystä, jotka 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdan mukaisella poissulkemisella voi olla:

"Yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdan määräyksen tulkintaan liittyvissä keskusteluissa tämän kysymyksen tarkastelu on johtanut kahteen erilaiseen ja yhteensovittamattomaan kantaan. Ensimmäisen näkökannan mukaan, jota olennaisesti on tukenut Yhdistyneen kuningaskunnan valtuuskunta, tämä määräys kattaa kaikki riita-asiat, joiden ratkaisemiseksi on sovittu välimiesoikeuden toimivallasta edelleen pätevällä tavalla, mukaan lukien kaikki määrättyyn välimiesmenettelyyn liittyvät liitännäiset riita-asiat. Alkuperäisten jäsenvaltioiden tukeman toisen näkökannan mukaan välimiesmenettely kattaa kansallisissa tuomioistuimissa vireillä olevat menettelyt vain, jos ne koskevat välimiesmenettelyä riippumatta siitä, onko ne jo päätetty, vireillä tai ollaanko niitä vasta aloittamassa". [11]

41. Näin ollen on aivan luonnollista, että yhteisöjen tuomioistuimelle esitetään yksityiskohtaisesti nämä "kaksi erilaista ja yhteensovittamatonta kantaa".

42. Yleissopimuksen määräysten soveltamatta jättämiseksi on esitetty seuraavat perustelut.

9 — Mainittakoon kuitenkin yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-190/89, Rich, 25.7.1991 antama tuomio (Kok. 1991, s. I-3855), jolla on erityistä merkitystä nyt käsiteltävänä olevan asian tarkastelussa ja johon palaamme myöhemmin välityssopimuksen muiden näkökulmien vaikutuksen yhteydessä. Yhteisöjen tuomioistuimelta kysyttiin edellä mainitun asian yhteydessä, ulottuuko 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdan poissulkeminen kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevaan riita-asiaan, jonka kohteena oli välimiehen nimeäminen, ja jos ulottuu, sovelletaanko tätä poissulkemista myös silloin, kun tällaisessa riita-asiassa on ensin esitettävä kysymys välityssopimuksen olemassaolosta tai pätevyydestä.

10 — Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkitsemista Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehtyä yleissopimusta koskeva kertomus (EYVL 1979, C 59, s. 71), ns. Schlosserin kertomus.

11 — Ks. alaviite 10, 61 kohta.

43. Erityisesti Deco-Line ja Saksan hallitus [12] ovat korostaneet sitä ristiriitaisten päätösten vaaraa, joka syntyisi, jos kansallisille välitoimista päättäville tuomioistuimille ja pääasian ratkaisevalle välimiesoikeudelle myönnettäisiin rinnakkainen toimivalta saman riita-asian eri näkökulmien käsittelyyn. Ne ovat korostaneet vaaraa, että asianosainen voisi helposti kiertää välityslausekkeen yleisten tuomioistuinten hyväksi.

44. Saksan hallitus väittää, että vaaditut välitoimet liittyvät erottamattomasti välimiesmenettelyn kohteeseen siinä mielessä, että molempien tarkoituksena on velan periminen. Koska välimiesmenettely on kuitenkin suljettu pois yleissopimuksen soveltamisalasta, siihen nähden liitännäisellä välitoimihakemuksella olisi oltava sama kohtalo. [13]

45. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on väittänyt, [14] että nyt käsiteltävänä olevan asian saattaminen välitoimista päättävän tuomioistuimen käsiteltäväksi on osa menettelyä, "jonka tarkoituksena on välimiesmenettelyn täytäntöönpano" sen määritelmän mukaan, joka Schlosserin kertomuksessa [15] on annettu niille menettelyille, jotka on suljettu pois yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdan nojalla.

46. Näiden perustelujen mitenkään minua vakuuttamatta, katson, kuten komissio ja pääasian kantaja, [16] että välimiesmenettelyn jättäminen yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle ei koske nyt käsiteltävänä olevaa tilannetta.

47. Saksan hallituksen ja Deco-Linen ensimmäisen väitteen osalta todettakoon, että tästä on jo lausuttu yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Rich antamassa tuomiossa. En palaa siihen, koska yhteisöjen tuomioistuin on noudattanut julkisasiamies Darmonin kyseisessä asiassa antamassa ratkaisuehdotuksessa esittämää ehdotusta hylätä tällainen väite. Ratkaisuehdotuksessa todettiin seuraavaa: [17]

"—— on olemassa menetelmiä välitystuomion ja kansallisen tuomioistuimen tuomion välillä olevien ei-toivottujen ristiriitaisuuksien ratkaisemiseksi. Näitä menetelmiä tarkastellaan muun muassa tuomion ja välitystuomion välisiä ristiriitaisuuksia koskevassa tutkimuksessa [Schlosser, P., 'Conflits entre jugement judiciaire et arbitrage', *Revue de l'arbitrage*, 1981, nro 3, s. 371]. Tämän tutkimuksen tekijä on erityisesti tarkastellut Brysselin yleissopimuksella suojatun tuomion ja välitystuomion vastakkaisuutta sekä tällaisissa tapauksissa sovellettavia ratkaisuja. Tästä tutkimuksesta ilmenee selvästi, että tällä alalla sovellettavien periaatteiden perusteella voidaan kulloisenkin ristiriitatilanteen mukaan ratkaista, mille on annettava etusija, tuomiolle vai välitystuomiolle".

12 — Huomautusten s. 9 ja 11.

13 — Tämän perustelun tueksi on lainattu asiassa 143/78, De Cavel, 27.3.1979 annettua tuomiota (Kok. 1979, s. 1055, jäljempänä asiassa De Cavel I annettu tuomio) ja em. asiassa W v. H annettua tuomiota; nämä tuomiot koskevat henkilöiden oikeudellista asemaa ja aviovarallisuussuhteita koskevien riita-asioiden yhteydessä vaadittuja turvaamistoimia.

14 — Huomautusten 8 kohta.

15 — 64 kohta.

16 — Vastaavasti huomautusten 18 ja 19 sekä 2.1 kohta.

17 — 103 kohta.

48. Tähän on lisättävä, että nyt käsiteltävänä olevassa tilanteessa yleissopimuksen sääntöjen soveltamisen hyväksyminen on kannattavaa, vaikka ei voidakaan sulkea pois positiivisen päätösristiriidan vaaraa. Päinvastaisessa tapauksessa on vaikeaa ratkaista käsillä olevassa asiassa alun perin ilmennyttä tilannetta, jossa välimiesmenettelyä ei voida käyttää toisen asianosaisen passiivisuuden vuoksi. Mahdollinen menettely, jossa nimetään välimiehet, jää varmastikin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Rich antaman tuomion mukaisesti. Negatiivisen päätösristiriidan vaaraa ei siis voida sulkea pois.

49. Jos keskitytään sitten kartoittamaan 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdassa tarkoitetun poissulkemisen merkitystä, sellaisena kuin sen voidaan päätellä olevan sopimuksen laatijoiden tarkoittamana, sille ei voida antaa sellaista laajaa ulottuvuutta kuin Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset ovat esittäneet.

50. Tällaiseen poissulkemiseen johtaneet perusteet ilmenevät selvästi P. Jenardin [18] kertomuksesta seuraavasti:

"Useilla kansainvälisillä sopimuksilla säännellään jo välitystuomioita, jotka mainitaan myös Rooman sopimuksen 220 artiklassa. Lisäksi Euroopan neuvosto on valmistellut välitystuomioiden alalla eurooppalaista yleissopimusta, jonka on tarkoitus tulla voimaan yhtenäisenä lakina ja johon todennäköisesti liitetään pöytäkirja, jonka tarkoituksena on helpottaa välitystuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa enemmän kuin New Yorkin yleissopimus. Siksi on katsottu parhaaksi jättää välitystuomiot ulkopuolelle". [19]

51. Tavoitteena oli näin ollen sen välttäminen, että Brysselin yleissopimus olisi päällekkäinen jo olemassa olevien tai tulevien kansainvälisten määräysten kanssa.

52. Näin ollen tämän poissulkemisen tarkoituksena voi olla vain se, että estetään muualla säänneltyjen välitystuomioiden kuuluminen yleissopimuksen soveltamisalaan.

53. Edellä mainitut kansainväliset sopimukset koskevat kansainvälisten riita-asioiden tarkasti rajattuja näkökulmia, jotka koskevat välimiesmenettelyä sellaisenaan. Julkisasiamies Darmonin edellä mainitussa asiassa Rich esittämässä ratkaisuehdotuksessa, johon myöhemmin palaan yksityiskohtaisemmin, ilmenee näin ollen, että tällaiset riita-asiat koskevat pääasiallisesti "välimiesmenettelystä tehtyjen yleissopimusten tehokkuutta ja välitystuo-

18 — Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaa 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitettua yleissopimusta koskeva kertomus (EYVL 1979, C 59, s. 1), ns. Jenardin kertomus.

19 — Ks. edellä alaviite 18, s. 13.

mioiden täytäntöönpanoa" [20] taikka "välimiesmenettelystä tehtyä yleissopimusta, välimiesoikeuden kokoonpanoa, välimiesmenettelyä, tuomioiden antamista, näistä nostettuja kanteita sekä niiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa". [21] Näiden yleissopimusten tehtävänä ei näin ollen ilmeisestikään ole säännellä kaikkia niitä aloja, joiden *kohteena* voisi olla välimiesmenettelyyn kuuluva riita-asia. Näiden alojen ulottuvuus on miltei rajaton, ja joka tapauksessa se vaihtelee riita-asiasta toiseen.

54. Yhteisöjen tuomioistuin on tässä merkityksessä jo rajannut kyseisen poissulkemisen todettuaan, että "— — kun sopimuspuolet ovat jättäneet välimiesmenettelyn yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle sillä perusteella, että välimiesmenettely on jo kansainvälisten yleissopimusten kohteena, näillä on ollut tarkoitus sulkea pois *välimiesmenettelyä koskeva ala* kokonaisuudessaan — — ". [22]

55. Tämän vuoksi yleissopimusta ei voida, kuten asiantuntijoiden lausunnoista ilmenee, soveltaa "välitystuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon — — eikä tuomioistuinten toimivallan määrittelemiseksi välimiesmenettelyn riitauttamistapausten osalta, kuten esimerkiksi välitystuomion kumoamiseksi nostettuun kanteeseen, eikä myöskään tällaisista kanteista tehtyjen päätösten tunnustamiseen". [23]

56. Tosiasiallisesti soveltamisalan ulkopuolelle jätetyt alat ovat niitä, joita "— — käytetään *välimiesmenettelyn* täytäntöönpanemiseksi, kuten välimiehen nimeämistä tai jäävyämistä, välityspaikan määräämistä ja pääasiaa koskevan tuomion tai ennakkoratkaisun antamiselle vahvistetun määräajan pidentämistä koskevat menettelyt, sellaisina kuin ne tunnetaan Englannin oikeusjärjestyksessä 'statement of special case' -muodossa (vuoden 1950 *Arbitration Act*in 21 §). Yleissopimusta ei myöskään sovelleta tuomioistuimen päätöksiin välimiesratkaisun pätevyydestä tai pätemättömyydestä tai päätöksiin, joissa määrätään, että asianosaiset eivät saa jatkaa välimiesmenettelyä sen pätemättömyyden vuoksi". "Yleissopimusta ei myöskään sovelleta menettelyihin tai päätöksiin, jotka koskevat välitystuomioiden *kumoamis-, muutos-, tunnustamis- ja täytäntöönpanovaatimuksia*". [24]

57. Sitä vastoin on pidettävä mielessä, että "kyseiset alat on jätetty yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle vain, jos ne ovat riita-asian pääasiallinen kohde". [25]

20 — Ratkaisuehdotuksen 10 kohta, jossa viitataan 10.6.1958 tehtyyn New Yorkin yleissopimukseen.

21 — Ratkaisuehdotuksen 11 kohta, jossa viitataan vuonna 1985 kansainvälistä kauppaa koskevasta välimiesmenettelystä annettuun Cnudci (Uncitral) -tyyppiseen lakiin.

22 — Em. asiassa Rich annettu tuomio, 18 kohta, kursivointi tässä.

23 — Jenardin kertomus, s. 13.

24 — Schlosserin kertomus, 64 ja 65 kohta.

25 — Jenardin kertomus, s. 10.

58. Erityisesti "välityksen käsite kattaa vain *välimiesmenettelyt*. Näin ollen yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohta koskee kansallisissa tuomioistuimissa käytäviä menettelyjä *vain sellaisissa tapauksissa, että nämä menettelyt liittyvät pääasian osalta välimiesmenettelyyn*, eikä silloin, kun ne koskevat vain satunnaisesti välimiesratkaisun pätevyyttä koskevaa kysymystä tuomioistuimen toimivaltaa tarkasteltaessa." [26]

59. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut seuraavaa: "Sen ratkaisemiseksi, kuuluuko riita-asia yleissopimuksen soveltamisalaan, on otettava huomioon *ainoastaan riidan kohde*. Jos riita-asia on kohteensa vuoksi, kuten välimiehen nimeämisen vuoksi, jätetty yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle, asiaa koskeva alustava kysymys, josta tuomioistuimen on lausuttava riita-asian ratkaisemiseksi, ei voi oikeuttaa yleissopimuksen soveltamista, tämän kysymyksen sisällöstä riippumatta". [27]

60. Kuten Saksan hallitus ja Deco-Line ovat perustellusti korostaneet, nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on keskityttävä alankomaalaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi saatetun *riidan kohteeseen* sen määrittämiseksi, kuuluuko se näin rajattuun välimiesmenettelyn alaan ja onko yleissopimuksen määräysten soveltaminen siihen näin ollen poissuljettu.

61. Tosiseikkoja ja menettelyä koskevasta selvityksestä ilmenee, että Van Uden on saattanut asian välitoimista päättävän tuomioistuimen käsiteltäväksi pääasiallisesti saadakseen maksun neljästä sopimuksen perusteella eräänty neestä laskusta ja toissijaisesti saadakseen vain osan näistä saatavistaan.

62. Näin ollen sen vaatimuksen kohde ei koske mitenkään välimiesmenettelyä. [28] Kyseessä on ennemminkin sopimusoikeudellinen vaatimus [29] siinä mielessä, että "sen perustana on sopimukseen perustuvan velvoitteen noudattamatta jättäminen". [30]

63. Se seikka, että alankomaalaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi saatettua riita-asiaa voidaan pitää, kuten Saksan hallitus ja Deco-Line väittävät, pääasiaa koskevan välimiesmenettelyn liitännäisenä asiana, ei mielestäni muuta mitään näiden toteamusten osalta.

64. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että "— — yleissopimuksen yleisen järjestelmän mukaan ei ole välttämätöntä sitoa liitännäis-

26 — Schlosserin kertomus, 62 kohdan 3 kohta, kursivointi tässä.

27 — Em. asiassa Rich annettu tuomio, 26 kohta, kursivointi tässä.

28 — Ks. tältä osin em. asiassa Rich annettua tuomiota koskevat H. Tagarasin kommentit teoksessa *Cahiers de droit européen*, 1992, s. 668, 670. Tämä tutkija erottaa toisistaan välimiesmenettelyä koskevien yleissopimusten toimintaan liittyvät riita-asiat ja riita-asiat, joiden kohteena on aineellinen kysymys, joka tavanomaisesti kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan mutta jonka osalta vastaaja voi vedota välimiesmenettelyä koskevaan yleissopimukseen. Ensin mainittujen osalta yleissopimusta ei voida soveltaa, kun taas viimeksi mainitut kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan tuomioistuimen toimivallan osalta (kirjoittaja toteaa, että ne voivat puolestaan synnyttää tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia merkittäviä ongelmia).

29 — Ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 81 kohta.

30 — Asia 9/87, Arcado, tuomio 8.3.1988 (Kok. 1988, s. 1539, 13 kohta).

vaatimuksen lopputulosta päävaatimuksen lopputulokseen" [31] siinä mielessä, että vaatimusta ei suljeta yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle vain siitä syystä, että se pääasiallinen vaatimus, johon se liittyy, jää sen ulkopuolelle.

65. Ratkaisevana perusteena on jälleen kerran menettelyn kohde: "Liitännäisvaatimukset kuuluvat —— yleissopimuksen soveltamisalaan sen alan mukaisesti, jota ne koskevat, eivätkä sen alan mukaisesti, jota päävaatimus koskee." [32]

66. En näin ollen näe niiden perusteiden joukossa, jotka puoltavat yleissopimuksen määräysten soveltumattomuutta, mitään sellaista seikkaa, joka voisi vakuuttaa yhteisöjen tuomioistuimen.

67. Myönnän, että tietysti voi olla epätyydyttävää todeta, että välimiesoikeus ja kansallinen tuomioistuin voivat samanaikaisesti käsitellä samaa riita-asiaa.

68. Olen kuitenkin sitä mieltä, että tällaisessa tapauksessa on viitattava kansallisen oikeusjärjestyksen säännöksiin, "sillä Brysselin yleissopimukselta ei voida edellyttää enempää kuin mitä sen kohteeseen kuuluu". [33]

69. Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin ei valvo välimiesmenettelyn soveltamisen puoltamiseksi esitettyä, asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivallan puuttumista riita-asiassa, jonka kohde kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan alaan. Tämän kysymyksen ratkaiseminen kuuluu ainoastaan kansalliselle tuomioistuimelle tuomioistuinvaltion lain mukaan.

70. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa riittää, kun todetaan, että alankomaalainen tuomioistuin on nojautunut oikeudenkäyntilain 1022 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään nimenomaisesti, että välityslauseke ei ole esteenä välitoimista päättävän tuomioistuimen toimivallalle.

71. Schlosserin kertomuksessa todetaan, että nämä "perustavanlaatuiset tulkintaerot johtavat käytännössä eri tuloksiin vain yhdessä tapauksessa": [34] "Jos kansallinen tuomioistuin ei ole ottanut välimiesratkaisua huomioon tai on kumonnut sen pätevyyden ja näin ollen ratkaissut pääasian, voiko yhteisön toinen jäsenvaltio kieltäytyä tämän tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanemisesta sillä perusteella, että välimiesratkaisu oli tosiasiallisesti pätevä ja että tuomio ei siten kuulunut yleis-

31 — Asia 120/79, De Cavel, tuomio 6.3.1980 (Kok. 1980, s. 731, 8 kohta, jäljempänä asiassa De Cavel II annettu tuomio).

32 — Ks. edellä alaviitteessä 31 mainittu asia, tuomion 9 kohta.

33 — Audit, B., "L'arbitre, le juge et la convention de Bruxelles", *L'internationalisation du droit — Mélanges en l'honneur d'Yvon Loussouarn*, Dalloz, 1994, s. 15 ja 19.

34 — 61 kohta.

sopimuksen soveltamisalaan sen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdan perusteella?" Asiantuntijan mukaan tähän ongelmaan löytyy helppo ratkaisu: "tunnustavan valtion tuomioistuimella ei ole enää valinnan vapautta: jos lähtövaltion tuomioistuin on lausunut toimivaltaansa tutkiessaan yleissopimuksen sovellettavuudesta, tunnustavan ja täytäntöönpanevan valtion tuomioistuin on sidottu tähän kannanottoon". [35]

72. Näin ollen olen sitä mieltä, että välimiesmenettely ei ole esteenä yleissopimuksen määräysten soveltamiselle nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

73. Tämän alustavan kysymyksen tutkittuani siirryn kansallisen tuomioistuimen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämien kysymysten tarkasteluun.

B *Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan soveltaminen*

74. Hoge Raad kysyy ensimmäisellä kysymyksellään, annetaanko yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle toimivalta käsitellä oikeudenkäyntilaissa säädetynkaltainen välitoimihakemus, jonka tarkoituksena on velan maksaminen väliaikaisella täytäntöönpanomääräyksellä, vai onko sen välitoimia koskevan toimivallan edellytyksenä tämän määräyksen yhteydessä se mahdollisuus, että saatava voidaan periä tämän tuomioistuimen tuomiovallan alueella.

75. Kolmannen kysymyksen lähtökohtana on, että yhteisöjen tuomioistuin toteaa viimeksi mainitun edellytyksen välttämättömäksi yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen soveltamiseksi: onko tämän edellytyksen tällaisessa tapauksessa oltava olemassa sillä hetkellä, kun asia jätetään tuomioistuimen ratkaistavaksi vai riittääkö, että se todennäköisesti täyttyy tulevaisuudessa?

76. Kysymys on siten sen määrittelystä, kuuluuko nyt käsiteltävänä olevan kaltainen välitoimimenettely yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan ja millä edellytyksillä.

77. Vaikka ensimmäisen kysymyksen sanamuoto osoittaakin, että Hoge Raad näyttää pitävän varmana alankomaalaisen tuomioistuimen toimivaltaa ratkaista asianosaisten välisen riita-asian asiakysymys, on kuitenkin lyhyesti varmistuttava tästä ennen kuin tarkistetaan, ulottuuko tämä toimivalta välitoimimenettelyyn.

78. Muilta osin todettakoon jo nyt, että Deco-Linea lukuun ottamatta kukaan ei kiistä alankomaalaisen välitoimista päättävän tuomioistuimen toimivaltaa ratkaista Van Udenin

35 — 62 kohta.

vaatimus 5 artiklan 1 kohdan nojalla, jos ei oteta lukuun yleissopimuksen määräysten soveltamatta jättämättä yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohdan sellaisen tulkinnan perusteella, jota en hyväksy.

79. Kuten tiedetään, tällä määräyksellä annetaan kantajalle mahdollisuus valita vastaajan kotipaikan tuomioistuimen yleisen toimivallan periaatteen sijasta sovellettavaksi periaatetta sen tuomioistuimen toimivallasta, joka läheisimmin liittyy "sopimusta koskevaan" riita-asiaan, jotta "— — sopimuksesta syntyvän sopimuspuolten välisen läheisen suhteen vuoksi kaikki sellaiset vaikeudet, jotka voivat aiheutua sopimusvelvoitteen täyttämisestä, voidaan saattaa käsiteltäviksi samaan tuomioistuimeen, joka siis on velvoitteen täyttämispaikkakunnan tuomioistuin." [36]

80. Tämän valinnaisen ja täydentävän toimivallan edellytyksenä on useampi edellytys, jotka kaikki täyttyvät nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

81. Toisaalta koska 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohtaa ei sovelleta, ei ole epäilystäkään siitä, että tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettu riita-asia kuuluu "sopimusta koskeviin asioihin". Vaikka joskus ei olekaan helppoa varmistaa, että riita-asia kuuluu tähän alaan, jota yhteisöjen tuomioistuin pitää itsenäisenä käsitteenä, [37] sopimuksesta johtuvan velan maksamista kokonaan tai osittain koskevan vaatimuksen "— — perustana on itse sopimus ja se kuuluu näin ollen yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuihin sopimusta koskeviin asioihin", koska tämä "vaatimus perustuu sopimukseen perustuvan velvollisuuden noudattamatta jättämiseen". [38]

82. Toisaalta "se paikkakunta, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä", voidaan nyt käsiteltävänä olevassa asiassa määritellä vaikeuksitta. Kanteessa tarkoitettu velvoite on esillä olevassa asiassa yksi ainoa: kyseessä on Deco-Linen velvollisuus suorittaa maksu Van Udenille ja "— — maksuvelvoitteen täyttämispaikka määräytyy sen valtion aineellisen oikeuden mukaan, jota asiaa käsittelevän tuomioistuimen lainvalintasääntöjen mukaan on sovellettava riidanalaiseen velvoitteeseen". [39] Alankomaalaisen muutoksenhakutuomioistuimen toteamuksista ilmenee kuitenkin, että "Deco-Linen on maksettava rahti Alankomaissa". [40]

83. Näin ollen asiaa käsittelevä alankomaalainen tuomioistuin on toimivaltainen yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Merkitystä ei mielestäni ole sillä, että Van Uden on esittänyt vaatimuksensa välitoimimenettelyssä.

36 — Asia 34/82, Peters, tuomio 22.3.1983 (Kok. 1983, s. 987, 12 kohta).

37 — Ks. edellä alaviitteessä 36 mainittu asia, tuomion 10 kohta.

38 — Em. asiassa Arcado annettu tuomio, 12 ja 13 kohta.

39 — Asia C-288/92, Custom Made Commercial, tuomio 29.6.1994 (Kok. 1994, s. I-2913, 29 kohta), jossa sovelletaan asiassa 12/76, Tessili, 6.10.1976 annetussa tuomiossa (Kok. 1976, s. 1473, 13 kohta) ja asiassa 266/85, Shevanai, 15.1.1987 annetussa tuomiossa (Kok. 1987, s. 239, 7 kohta) vahvistettuja periaatteita.

40 — Deco-Linen huomautuksiin liitetyn Gerechtshof te 's Gravenhagen antaman tuomion 9 kohta.

84. Todettakoon ensinnäkin, että yleissopimusta sovelletaan sen 1 artiklan mukaan "riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa [asioita] käsitellään".

85. Yleissopimuksen yhteydessä ei ole merkitystä vaaditun toimenpiteen luonteella. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut edellä mainitussa asiassa De Cavel I antamassaan tuomiossa, "— — että yleissopimuksessa ei anneta mitään oikeudellista perustaa sille, että sen aineellisella soveltamisalalla tehtäisiin ero välitoimien ja lopullisten toimenpiteiden välillä." [41]

86. Samalla tavoin ja riippumatta siitä, miten Van Udenin vaatima välitoimi on luokiteltava yleissopimuksen merkityksessä, [42] en näe mitään syytä tehdä eroa yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan soveltamisessa menettelyn luonteen mukaan. Kuten julkisasiamies Warner on todennut edellä mainitussa asiassa De Cavel I esittämässään ratkaisuehdotuksessa, "olisi kummallista, jos yleissopimuksen soveltaminen riippuisi kantajan tai välitoimen hakijan valitsemasta erityisestä tuomioistuimesta tai menettelylajista". [43]

87. Yleissopimuksen 24 artikla ei vaikuta mitenkään tähän päätelmään.

88. Vaikka olisikin todettava, että välitoimimenettelyssä vaadittu toimenpide on kyseisessä artiklassa [44] tarkoitettu "väliaikainen toimenpide tai turvaamistoimi", siinä ei ole tarkoitus määrätä yksinomaisesta toimivallasta asiassa. Siinä annetaan vain tuomioistuimelle, joka ei ole toimivaltainen ratkaisemaan pääasiaa, toimivalta toteuttaa kyseisiä toimenpiteitä yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien asioiden osalta, jos hakija haluaa saattaa asian ennemmin tällaisen tuomioistuimen kuin pääasian ratkaisevan tuomioistuimen käsiteltäväksi.

89. Näin ollen hakija voi jättää valintansa mukaan tämän mahdollisuuden käyttämättä ja tyytyä johonkin muista yleissopimuksessa määrätyistä toimivaltaperusteista. Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti pääasian ratkaisemaan toimivaltainen tuomioistuin päättää siten ensisijaisesti 24 artiklassa tarkoitetuista "väliaikaisista toimenpiteistä ja turvaamistoimista": "— — 24 artiklassa annetaan hakijalle *mahdollisuus*, mutta siinä ei estetä häntä hakemasta väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia pääasiassa toimivaltaiselta tuomioistuimelta, jos hän katsoo sen parhaaksi; toimivalta ratkaista pääasia merkitsee tietysti aina toimivaltaa päättää väliaikaisista toimenpiteistä tai turvaamistoimista". [45]

41 — Tuomion 9 kohta.

42 — Tätä näkökulmaa tutkitaan lähemmin jäljempänä 24 artiklan tarkastelun yhteydessä.

43 — S. 1071, viimeinen kappale.

44 — Ks. tältä osin jäljempänä 24 artiklaa koskeva tarkastelu.

45 — Em. teos Gaudemet-Tallon, H., 267 kohta.

90. Yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti asiaa käsittelevältä tuomioistuimelta haetun toimenpiteen on tietysti kuuluttava yleissopimuksen soveltamisalaan. Olen todennut asian olevan näin, kun olen katsonut, että 1 artiklan 2 kappaleen 4 kohtaa ei ole sovellettava ja että riita-asian sopimukseen perustuva kohde kuuluu alankomaalaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

91. Ensimmäisen kysymyksen toisessa osassa yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään täsmentämään, riippuuko 5 artiklan 1 kohdan nojalla sellaisessa välitoimiasiassa käytetty toimivalta, jossa vaaditaan velvoittamaan vastapuoli maksamaan rahasumma, siitä lisäedellytyksestä, että tehty päätös voidaan panna täytäntöön tuomioistuinvaltiossa.

92. Tämä *Hoge Raadin esittämä kysymys* johtuu todennäköisesti siitä, että asiaan sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä säädetään tällaisesta edellytyksestä, [46] kun taas pääasian vastaajalla ei ole Alankomaissa mitään omaisuutta, joka voitaisiin ulosmitata.

93. Kuten Saksan hallitus toteaa, [47] tällainen vaatimus ei kuitenkaan liity 5 artiklan 1 kohtaan.

94. Tässä määräyksessä ei viitata kansallisiin säännöksiin. Sitä vastoin siinä määrätään välittömästi toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Näin ollen olisi ristiriidassa tämän välittömän määräyksen kanssa tehdä tämä toimivalta riippuvaiseksi kansallisen oikeusjärjestelmän mukaisista edellytyksistä.

95. Lisäksi, kuten komissio [48] toteaa, olisi absurdia tehdä 5 artiklan 1 kohdan mukainen toimivalta riippuvaksi siitä edellytyksestä, että välitoimimääräys olisi täytäntöönpantavissa asiaa käsitelleen tuomioistuimen valtiossa, kun Brysselin yleissopimus on nimenomaisesti tehty "tuomioiden vapaan liikkuvuuden" varmistamiseksi yhteismarkkinoilla. [49] Yleissopimuksen III osastossa mahdollistetaan erityisesti se, että sopimusvaltioissa taataan toisessa sopimusvaltiossa annetun tuomion nopea ja summittainen tunnustaminen ja täytäntöönpano.

96. Ilman, että olisi tarpeen vastata kolmanteen kysymykseen, katson näin ollen ensimmäisen kysymyksen osalta, että yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti toimivaltainen tuomioistuin on toimivaltainen riippumatta sen menettelyn luonteesta, jossa se asian ratkaisee. Näin se voi tämän toimivaltansa rajoissa määrätä välitoimena rahasumman maksamisesta väliaikaisella määräyksellä, eikä tämän toimivallan edellytyksenä ole

46 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 13 kohta.

47 — Huomautusten s. 8; ks. myös tältä osin Van Udenin huomautusten 1.4 kohta.

48 — Komission huomautusten 24 kohta.

49 — Asia 145/86, Hoffmann, tuomio 4.2.1988 (Kok. 1988, s. 645, 10 kohta), jossa käytetään Jenardin kertomuksen ilmaisuja, s. 42.

se, että kyseinen määräys voidaan panna täytäntöön tuomioistuinvaltiossa.

97. Tästä on tehtävä kaksi johtopäätöstä.

98. Koska välitoimista päättävä tuomioistuin on toisaalta toimivaltainen sopimusta koskevissa asioissa sen paikkakunnan tuomioistuimena, "jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä", sen ei ole perusteltava toimivaltaansa kansallisessa lainsäädännössä säädetyillä toimivaltaperusteilla. Oikeudenkäyntilain 126 §:n 3 momenttiin (joka sisältyy yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleen luetteloon soveltamatta jätettävistä säännöksistä — *fors exorbitants* — ja johon ei näin ollen voida vedota vastaajan haastamiseksi vastaamaan alankomaalaisissa tuomioistuimissa) ei voida vedota.

99. Jos toisaalta katsotaan, kuten ehdotan yhteisöjen tuomioistuimelle, että alankomaalaisella tuomioistuimella on toimivalta käsitellä välitoimihakemus 5 artiklan 1 kohdan mukaan, ei tarvitse tutkia, voiko 24 artikla myös olla sen toimivallan perustana. Neljännestä kahdeksanteen kysymykseen ei tämän vuoksi periaatteessa tarvitse vastata.

100. Näin ollen tarkastelen vain toissijaisesti 24 artiklasta johtuvia seurauksia.

C *Yleissopimuksen 24 artikla*

101. Kansallisessa menettelyssä Rechtbank te Rotterdamin puheenjohtaja on katsonut olevansa toimivaltainen ratkaisemaan Van Udenin esittämän vaatimuksen "kort geding" -menettelyssä Brysselin yleissopimuksen 24 artiklan nojalla, eikä 5 artiklan 1 kohdan nojalla, vaikka se olisi voinut niin tehdä, kuten olen todennut.

102. Kansallinen tuomioistuin kysyy kysymyksillään 4—8 näin ollen, voidaanko yleissopimuksen 24 artiklaa soveltaa pääasiassa tehdyn kaltaiseen hakemukseen ja jos voidaan, millä edellytyksillä.

103. Näin kohtaamme jälleen kerran (neljäs kysymys) sitä koskevan ongelman, voidaanko kiireellistä, väliaikaista ja "kort geding" -menettelyssä määrättyä toimenpidettä pitää yleissopimuksen 24 artiklan mukaisena "väliaikaisena toimenpiteenä tai turvaamistoimena". Hoge Raad on jo edellä mainitussa asiassa W vastaan H esittänyt tällaisen kysy-

myksen. [50] Yhteisöjen tuomioistuimen ei tällöin tarvinnut vastata tähän kysymykseen. [51]

104. Muilla esitetyillä kysymyksillä yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään täsmentämään 24 artiklan soveltamisen edellytykset. Nämä kysymykset ovat kahdenlaisia: toiset koskevat "väliaikaisia toimenpiteitä ja turvaamistoimia" (kysymykset 4—6), toiset tuomioistuimen toimivaltaa (kysymykset 5, 7 ja 8).

1. Väliaikaisten toimenpiteiden tai turvaamistoimien käsite

105. Yleissopimuksen 24 artiklaa voidaan ilmeisestikin soveltaa vain, jos vaaditut "väliaikaiset toimenpiteet tai turvaamistoimet" kuuluvat yleissopimuksen aineelliseen soveltamisalaan: "[24 artiklaan] ei voida —— vedota sellaisten väliaikaisten toimenpiteiden tai turvaamistoimien saamiseksi yleissopimuksen soveltamisalaan, jotka liittyvät asioihin, jotka on jätetty sen soveltamisalan ulkopuolelle". [52] Kuten olemme havainneet, näin on nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

106. Mitä tulee tällä määräyksellä tarkoitettuihin toimenpiteisiin, joilla yhteisöjen tuomioistuimen mukaan voidaan "—— turvata mitä erilaisimpia oikeuksia", [53] tutkimuksissa viitataan usein niiden sisällön kartoittamisen vaikeuteen. "Brysselin yleissopimuksessa vahvistetun väliaikaisen toimenpiteen ja turvaamistoimen yhdenmukaisen käsitteen puuttuminen uhkaa synnyttää jäsenvaltioissa huomattavan erilaisia oikeusturvakeinoja". [54]

107. Yhteisöjen tuomioistuin on joka tapauksessa valinnut seuraavan "yhteisön" määritelmän tälle käsitteelle:

"Yleissopimuksen 24 artiklassa tarkoitettuina väliaikaisina toimenpiteinä ja turvaamistoimina on —— pidettävä toimenpiteitä, jotka on tarkoitettu yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien asioiden osalta tosiasiallisen tai oikeudellisen tilanteen säilyttämiseksi, jotta voitaisiin turvata ne oikeudet, joiden tunnustamista vaaditaan pääasian ratkaisevassa tuomioistuimessa". [55]

108. Voidaanko katsoa, että oikeudenkäyntilain 289 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä sään-

50 — Yhteisöjen tuomioistuimelle saman kysymyksen on esittänyt myöskin Bundesgerichtshof, jota on pyydetty lausumaan Arrondissementsrechtbank te Leeuwardenin "kord geding" -menettelyssä tekemän päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta tällä hetkellä vireillä olevassa asiassa C-99/96, Mietz (EYVL 18.5.1996).

51 — Tällöin yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että pääasiassa haettu toimenpide kuului Brysselin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jätettyyn alaan (aviovarallisuussuhteet).

52 — Em. asia W v. H, tuomion 12 kohta ja em. asia De Cavel I, tuomion 9 kohta.

53 — Asia C-261/90, Reichert ym., tuomio 26.3.1992 (Kok. 1992, s. I-2149, 32 kohta, jäljempänä asiassa Reichert II annettu tuomio) ja em. asiassa De Cavel I annettu tuomio, 8 kohta.

54 — Tarzi, G., "Les mesures provisoires dans les pays de la C. E. E.", *Annales de droit de Louvain*, 1996, nro 1, s. 163, 1 kohta.

55 — Em. asiassa Reichert II annettu tuomio, 34 kohta, jossa yhteisöjen tuomioistuin on tämän määritelmän perusteella katsonut, että Ranskan lainsäädännössä säädetty takaisinsaanti (action paulienne) ei kuulu 24 artiklan soveltamisalaan.

nelty alankomaalainen välitoimimenettely on tämän määritelmän mukainen?

109. Tämä kysymys on perusteltu tutkijan mukaan, koska "— — välitoimimenettely (kort geding) on kokenut merkittäviä muutoksia alankomaalaisessa oikeusjärjestyksessä. Nopeasta ja väliaikaisesta välitoimimenettelystä on suurelta osin tullut kiireellinen ja lopullinen menettely — —. Näin ollen erittäin merkittävät sosiaaliset tai taloudelliset kysymykset, jotka vaativat nopeaa ratkaisua, kuten esimerkiksi lakon lopettamista koskeva määräys, ovat usein välitoimimenettelyn kohteena, eikä pääasiaa enää käsitellä tavallisessa tuomioistuimessa. Alankomaalainen välitoimista päättävä tuomioistuin käyttää harvoin mahdollisuuttaan määrätä asianosaiset nostamaan kanne pääasiassa tietyn määräajan kuluessa, mikä vähentää huomattavasti tämän menettelyn väliaikaisuutta". [56]

110. Toisen tutkijan [57] luokittelun mukaan alankomaalainen "kort geding" -menettely kuuluu esimerkiksi ranskalaisen "référé-provision" -menettelyn tavoin "pääasiassa annettavaa ratkaisua kokonaan tai osittain ennakoiviin toimenpiteisiin", jotka erottuvat muissa oikeusjärjestelmissä tunnetuista perinteisemmistä väliaikaisista toimenpiteistä, kuten "sanan suppeassa merkityksessä tarkoitetut turvaamistoimet, [joiden] tehtävänä on taata täytäntöönpano tai ennakoida täytäntöönpanoa", taikka "riidanalaisiin oikeussuhteisiin liittyvän tosiasiatilanteen väliaikaiseksi selvittämiseksi toteutetut ennakoivat ja suojaavat toimenpiteet."

111. Tiettyjen asioiden osalta kuitenkin "voidaan — — ajatella, että 24 artiklassa tehdään tarkka ero väliaikaisten toimenpiteiden ja pääasiaa koskevien toimenpiteiden välillä niin, että sellaiset toimet, jotka merkitsevät pääasian ratkaisua, lakkaavat olemasta Brysselin yleissopimuksessa tarkoitettuja väliaikaisia toimenpiteitä". [58] Tämä oli komission kanta myös edellä mainitussa asiassa W vastaan H.

112. En kuitenkaan ole sitä mieltä, että nyt käsiteltävänä olevassa asiassa oikeudenkäyntilain 289 §:n ja sitä seuraavien pykälien perusteella määrätyn väliaikaisen toimenpiteen, joka koskee velallisten velvoittamista maksamaan rahasumma, [59] kaltaista toimenpidettä ei voitaisi pitää toimenpiteenä, jonka tarkoituksena on "säilyttää tosiasiallinen tai oikeudellinen tilanne sellaisten oikeuksien turvaamiseksi, joiden tunnustamista vaaditaan pääasiaa käsittelevältä tuomioistuimelta".

56 — Droz, G. A. L., em. asiassa W. v. H. annettua tuomiota koskeva kommentaari, *Revue critique de droit international privé*, 1984, s. 354, 4 kohta.

57 — Em. teos Tarzia, G., 2 kohta.

58 — Bischoff, J-M. ja Huet, A., "Chronique de jurisprudence de la Cour de Justice des Communautés européennes", *Journal du droit international*, 1982, nro 1, s. 942 j a 947.

59 — Koska "kort geding" -menettelyssä voidaan toteuttaa hyvin erilaisia toimenpiteitä, en käsittele yleisesti tätä menettelyä yleissopimuksen 24 artiklan suhteen, kuten Hoge Raad neljännellä kysymyksellään pyytää. Keskityn tarkastelussani vain nyt käsiteltävänä olevassa asiassa käytettyyn menettelyyn. Kuudetta ja neljättä kysymystä tarkastellaan näin ollen yhdessä.

113. Se, että tällaiseen toimenpiteeseen liittyy rahasumman maksaminen, ei voi estää sen luokittelua "väliaikaiseksi tai turvaavaksi" toimenpiteeksi.

114. Yhteisöjen tuomioistuin on joka tapauksessa katsonut näin asiassa 125/79, Denilauler, 21.5.1980 antamassaan tuomiossa (Kok. 1980, s. 1553). Tällöin asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi oli saattanut saksalainen muutoksenhakutuomioistuin, jossa oli haettu ranskalaisen tuomioistuimen antaman määräyksen täytäntöönpanoa; tämä määräys oli pantavissa täytäntöön väliaikaisesti ja siinä annettiin velkojalle lupa turvaamistoimenpiteenä jäädyttää saksalaisessa pankissa olevat velallisen tilit. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin ei lausunutkaan nimenomaisesti tällaisen toimenpiteen luokittelusta 24 artiklaan nähden, se katsoi sen täytäntöönpanokelvottomaksi vain sen vuoksi, että menettely ranskalaisessa tuomioistuimessa ei ollut kontradiktorista eikä puolustautumisoikeuksia ollut kunnioitettu. Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin katsoi mielestäni implisiittisesti, että vaikka tällaiset toimenpiteet voidaankin luokitella 24 artiklassa tarkoitetuiksi "väliaikaisiksi toimenpiteiksi tai turvaamistoimiksi", niihin voidaan soveltaa III osaston määräyksiä vain, jos niistä on päätetty kontradiktorisessa menettelyssä.

115. Vastikään annetusta määräyksestä [60] voidaan löytää toinen esimerkki, joka mielestäni tuo esiin periaatteet, jotka voivat suunnata yhteisöjen tuomioistuimelta pyydettyä tulkintaa, vaikka tätä määräystä ei olekaan annettu Brysselin yleissopimukseen liittyen, vaan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentin välitoimia koskevasta määräyksestä tehdystä valituksesta. Tässä määräyksessä todetaan seuraavaa:

"Valituksenalaisen määräyksen sanamuodosta näyttää käyvän — — ilmi, että sellaisella toimella, jolla myönnetään (ennakkona) osa pääasiassa vaaditusta vahingonkorvauksesta ja jonka tarkoituksena on suojella kantajan etuja pääasiassa annettavaan ratkaisuun saakka, toimitaan välitoimimenettelyn edellytysten tai luonteen vastaisesti tämän tapauksen tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista riippumatta". [61]

Yhteisöjen tuomioistuin on todennut seuraavaa:

"Etukäteen ei — — voida yleisellä ja abstraktilla tavalla sulkea pois sitä, että ennakkona maksettava maksu, vaikka se vastaa pääasiassa vaadittua maksua, on tarpeen pääasiassa annettavan tuomion tehokkuuden turvaamiseksi ja että se mahdollisesti näyttää olemassa olevat intressit huomioon ottaen perustellulta". [62]

116. Toisaalta "kort geding" -menettelyssä vaaditulla toimenpiteellä pyritään "pääasian

60 — Asia C-393/96 P (R), Antonissen v. neuvosto ja komissio, määräys 29.1.1997 (Kok. 1997, s. I-441).

61 — Edellä alaviitteessä 60 mainittu asia, määräyksen 35 kohta.

62 — Edellä alaviitteessä 60 mainittu asia, määräyksen 37 kohta.

tuomioistuimelta vaadittujen oikeuksien tunnustamiseen" niin, ettei se ole luonteeltaan lopullinen.

117. Oikeudenkäyntilain 292 §:ssä säädetään, että tällaiset toimenpiteet eivät voi etukäteen määrätä pääasiassa annettavaa ratkaisua. Ne eivät näin ollen ole oikeusvoimaisia. Näin ollen 289 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä säädetyllä menettelyllä ymmärretään tarkoitettavan väliaikaista menettelyä.

118. Se, että alankomaalaisten tuomioistuinten nykyinen käytäntö näyttäisi johtavan siihen, että välitoimimenettelyn aikana ei olisi vireillä pääasiaa koskevaa oikeudenkäyntiä tai että se saatettaisiin vireille vasta myöhemmin, ei muuta tätä päätelmää.

119. Jos toimenpide väliaikaisesta luonteestaan huolimatta tuleekin lopulliseksi, tämä johtuu ainoastaan osapuolten toiminnasta. Kuten komissio toteaa, "jos vastaaja hyväksyy tuomion, se, että väliaikaisesta toimenpiteestä tulee lopullinen, johtuu tästä hyväksymisestä. Jos vastaaja samoin jättää vaatimatta välitoimena määrätyn toimenpiteen kumoamista vaikka pääasiaa koskevaa oikeudenkäyntiä ei ole saatettu vireille, tämä päätös riippuu yksinomaan vastaajasta eikä se muuta toimenpiteen väliaikaista luonnetta." [63]

120. Ehdotan siis vastaukseksi neljänteen ja kuudenteen kysymykseen, että oikeudenkäyntilain 289 §:n ja sitä seuraavien pykälien nojalla määrätty väliaikaisesti täytäntöönpantava toimenpide, jolla velallinen velvoitetaan rahasumman maksamiseen, on Brysselin yleissopimuksen 24 artiklassa tarkoitettu "väliaikainen toimenpide tai turvaamistoimi".

2. *Tuomioistuimen toimivalta*

121. Kun yleissopimuksen 24 artiklan nojalla on sallittua jättää asia sopimusvaltion tuomioistuinten käsiteltäväksi "myös silloin, kun toisen sopimusvaltion tuomioistuin on tämän yleissopimuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan pääasian", tarkoituksena on, että sitä sovelletaan yleissopimuksessa määrätystä pääasian ratkaisemista koskevasta toimivaltasäännöstä riippumatta. Näin ollen kunkin tuomioistuimen on arvioitava toimivaltansa kyseessä olevan valtion lain mukaisesti.

122. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että kansallisen tuomioistuimen on yleissopimuksen 24 artiklassa sille näin annetun toimivallan rajoissa voitava "vaatia, että — — kaikki sellaiset edellytykset täyttyvät, jotka takaavat

63 — Komission huomautusten 37 kohta.

tuomioistuimen määräämän turvaamistoimenpiteen tai muun väliaikaisen toimenpiteen luonteen.". [64]

Yhteisöjen tuomioistuin on erityisesti korostanut, että "—— tällaisten toimenpiteiden myöntäminen vaatii tuomioistuimelta erityistutkintaa ja niiden konkreettisten olosuhteiden vankkaa tuntemusta, joissa toimenpidettä pyydetään toteutettavaksi. Tapauksen mukaan ja erityisesti kauppatapoja noudattaen tuomioistuimen on voitava asettaa päätöksen soveltamiselle aikaraja tai, aiottujen toimenpiteiden kohteena olevien varojen tai tavaroiden laadun osalta, vaatia pankkitakuita tai määrätä takavarikko ——."

123. Vaatiiko tuomioistuimen toimivallan käyttäminen muita edellytyksiä?

a) Vaatimus siitä, että pääasia on samanaikaisesti vireillä toimivaltaisessa tuomioistuimessa

124. Hoge Raad kysyy viidennellä kysymyksellään, edellyttääkö 24 artiklan mukainen toimivalta välttämättä sitä, että pääasiaa koskeva oikeudenkäynti on vireillä tai voidaan panna vireille toisessa tuomioistuimessa.

64 — Em. asia Denilauler, tuomion 15 kohta.

125. Ilmaisen kantani tähän kysymykseen lainaamalla oikeuskirjallisuutta seuraavasti: "—— *24 artiklaa sovelletaan siitä riippumatta*, onko pääasiaa koskeva menettely vireillä toisessa tuomioistuimessa ——. Tämä 24 artikla ei selvästikään edellytä sitä, että pääasia olisi jo saatettu tuomioistuimen käsiteltäväksi, jotta väliaikaista toimenpidettä tai turvaamistoimea voitaisiin vaatia toisessa tuomioistuimessa ——". [65]

126. Kuten komissio korostaa, [66] riittää, kun viitataan 24 artiklan sanamuotoon, jossa annetaan hakijalle toimivaltaa koskeva lisäperuste "*myös silloin*, kun toisen sopimusvaltion tuomioistuin on tämän yleissopimuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan pääasian". [67]

127. Yleissopimuksen 24 artiklan mukaisesti saatu toimivalta ulottuu ainoastaan väliaikaisiin toimenpiteisiin tai turvaamistoimiin. Mahdollisuus ratkaista pääasia on siis säilytetty tällä määräyksellä, kuten olen todennut. Tuomioistuin, jolta on haettu tällaisia väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia ei kuitenkaan välttämättä ole samanaikaisesti yleissopimuksen II osaston 2—6 jakson nojalla toimivaltainen ratkaisemaan pääasiaa. Tämän vuoksi 24 artiklassa täsmennetään, että se, että toinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan pääasian, ei mitenkään estä mainitun tuomioistuimen toimivaltaa päättää riidanalaisista toimenpiteistä, koska tämä tuomioistuin

65 — Em. teos Bischoff, J.. M. ja Huet, J., s. 947.

66 — Komission huomautusten 41 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

67 — Kursivointi tässä.

"— — voi parhaiten arvioida ne olosuhteet, joiden perusteella pyydetyt toimenpiteet voidaan myöntää tai evätä tai joiden perusteella voidaan määrätä niistä säännöistä ja edellytyksistä, joita hakijan on noudatettava myönnettyjen toimenpiteiden väliaikaisen tai turvaavan luonteen takaamiseksi — — ". [68]

128. Tässä yhteydessä ei ole hyödyllistä vaatia, että pääasiaa koskeva menettely olisi jo vireillä. Tältä osin riittää, että on olemassa mahdollisuus ratkaista pääasia. Olen todennut, että oikeudenkäyntilain 292 §:ssä taataan tällainen vireille saattamisen periaate.

129. Ehdotan siis vastaukseksi viidenteen kysymykseen, että yleissopimuksen 24 artiklan mukaisen toimivallan edellytyksenä ei ole pääasiaa koskevan oikeudenkäynnin vireille saattaminen. Tältä osin riittää, että on olemassa mahdollisuus saattaa asia vireille.

b) Tuomioistuimen mahdollisuus todeta oma toimivaltansa Brysselin yleissopimuksen mukaan soveltamatta jätettävien kansallisten toimivaltasäännösten (for exorbitant) perusteella

130. Jos tuomioistuin, jota on pyydetty 24 artiklan mukaisesti päättämään väliaikaisista toimenpiteistä tai turvaamistoimista, arvioi toimivaltaansa tuomioistuinvaltion lain mukaisesti, voidaan kysyä, voidaanko kaikilla sopimusvaltioiden kansainvälistä toimivaltaa koskevilla säännöillä perustella näiden valtioiden tuomioistuinten toimivalta väliaikaisten toimenpiteiden tai turvaamistoimien osalta vai johtaako 24 artikla päin vastoin tietyn toimivallan epäämiseen. Voidaanko näin ollen sallia, että 24 artiklan nojalla toimivaltainen tuomioistuin ratkaisee asian sellaisen kansallisen lainsäädännön nojalla, jota yleissopimuksen 3 artiklan nojalla ei sovelleta. Tätä kysytään seitsemännen kysymyksen ensimmäisessä kohdassa.

131. Saksan hallitus toteaa, että vastauksella tähän kysymykseen on erityistä merkitystä, koska "Brysselin yleissopimuksen 28 artiklan 3 kappaleen nojalla asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivaltaa ei saada tutkia välitoimen tunnustamisen ja täytäntöönpanon yhteydessä, ja koska toimivaltaa koskevat määräykset eivät kuulu Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun valtion oikeusjärjestyksen perusteisiin". [69]

132. Kuten tiedämme, 3 artikla sisältää periaatteen siitä, että sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa "ainoastaan [yleissopimuksen II osaston] 2—6 jakson määräysten nojalla".

68 — Em. asia Denilauler, tuomion 16 kohta.

69 — Saksan hallituksen huomautusten II kohdan 4 kohdan c alakohta.

133. Yleissopimuksen 24 artikla on kuitenkin kyseisen osaston 9 jakson ainoa määräys. Näin ollen näyttää siltä, että 3 artiklan määräyksiä ei voida soveltaa siihen.

134. Mielestäni 3 artiklassa määrätyn poissulkemisen tarkoitusta ei vääristä se, että 24 artiklan mukaisen tuomioistuinvaltion lainsäädännön yhteydessä sallitaan poissuljetun toimivallan (for exorbitant) käyttö.

135. Tästä on mielestäni päin vastoin etua. Ottaen huomioon kiireelliset tilanteet, jotka yleensä ovat tällaisten vaatimusten taustalla, tosiasiallisen tai oikeudellisen tilanteen säilyttämistä koskevan toimenpiteen hakijan täytyy voida kääntyä häntä lähinnä olevan tuomioistuimen puoleen.

136. Tietysti tässä tapauksessa katsotaan, että hakijan kotipaikan tuomioistuin on toimivaltainen, toisin kuin 2 artiklassa määrätyn perusperiaatteen mukaan. Yleissopimuksen 24 artiklaan perustuvan toimivallan nojalla määrätyt toimenpiteet ovat kuitenkin välttämättä "väliaikaisia tai turvaavia". Näin ollen sen jälkeen, kun tällaisista toimenpiteistä on päätetty, on asianosaisen, tarvittaessa vastaajan, tehtävä saattaa asia pääasian ratkaisemiseen toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos näin ei ole vielä tehty.

c) Vaatimus siitä, että toimenpide on pantavissa täytäntöön asian ratkaisevan tuomioistuimen valtiossa

137. Oikeuskirjallisuudessa lisätään toisinaan edellytys siitä, että asian ratkaiseva tuomioistuin ei saisi katsoa olevansa toimivaltainen päättämään 24 artiklassa tarkoitetuista toimenpiteistä vaikka sillä kansallisen lainsäädännön mukaan olisikin tähän toimivalta, jos sen päätös voidaan panna täytäntöön vain erityisessä täytäntöönpanomenettelyssä: tältä näkökannalta tuomioistuin toteuttaisi tällaisia toimenpiteitä vain, jos sen päätös voidaan panna täytäntöön sen sijaintivaltion alueella. [70]

138. Yleissopimuksen 25 artiklan aivan yleiset ilmaisut [71] johtavat siihen, että väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia koskevat päätökset kuuluvat yleissopimuksen III osaston soveltamisalaan: "Yleissopimuksen 24 artiklan määräykset eivät estä tunnustamista ja täytäntöönpanomääräyksen antamista yleissopimuksen 25—49 artiklan edellytysten mukaisesti tuomiovaltion tuomioistuimen määräämien sellaisten turvaamistoimenpiteiden tai muiden väliaikaisten toimenpiteiden osalta, jotka on määrätty kontradiktorisessa menettelyssä — — ." [72]

70 — Ks. tästä Béraudo, J.-P., *Juris-Classeur "Europe"*, nidos 6, osa 3030, 39 kohta; Gaudemet-Tallon, H., em. teos, 271 kohta; Gothot, P. ja Holleaux, D., em. teos, 202 ja 203 kohta.

71 — Tämä artikla kuuluu seuraavasti: "Tuomiolla tarkoitetaan tässä yleissopimuksessa jokaista sopimusvaltion tuomioistuimen ratkaisua riippumatta siitä, kutsutaanko sitä tuomioksi, päätökseksi, täytäntöönpanomääräykseksi vai joksikin muuksi, samoin kuin tuomioistuimen virkamiehen oikeudenkäyntikuluja koskevaa päätöstä".

72 — Em. asia Denilauler, tuomion 17 kohta.

139. Sopimusvaltion tuomioistuin voi näin ollen olla toimivaltainen päättämään tällaisesta toimenpiteestä vaikka se voitaisiinkin panna täytäntöön vain toisessa sopimusvaltiossa. Edellä mainituissa asioissa De Cavel I ja Denilauler antamissaan tuomioissa yhteisöjen tuomioistuin ei ole kiistänyt sitä, että ranskalainen tuomioistuin voi määrätä Saksassa olevaa omaisuutta koskevia turvaamistoimia (sinetöiminen ja ulosmittaus asiassa De Cavel I; pankkitilin jäädytys asiassa Denilauler). Vaikka ranskalaisen tuomioistuimen päätöksiä näissä kahdessa asiassa ei hyväksyttykään Brysselin yleissopimuksen tunnustamis- ja täytäntöönpanojärjestelmään kuuluviksi, se johtui kyseessä olevasta alasta ja puolustautumisoikeuksista.

140. Näin ollen vastauksena seitsemännen kysymyksen toiseen osaan voidaan todeta, että 24 artiklan mukaisen tuomioistuimen toimivallan edellytyksenä ei ole se, että tuomioistuimen tekemä päätös on täytäntöönpanokelpoinen tuomioistuinvaltiossa.

141. Kahdeksas kysymys jää näin ollen vaille kohdetta.

IV Ratkaisuehdotus

142. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Hoge Raad der Nederlandenin esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

1) Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 Brysselissä allekirjoitetun yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan nojalla tuomioistuimella oleva toimivalta ei riipu siellä vireillä olevan oikeudenkäynnin luonteesta. Sopimusvaltion tuomioistuin voi erityisesti olla toimivaltainen tämän määräyksen perusteella käsittelemään välitoimihakemuksen, jonka tarkoituksena on vastaajan velvoittaminen välittömällä väliaikaisella toimenpiteellä maksamaan velkojalle rahasumma ilman, että tämän tuomioistuimen toimivallan edellytyksenä olisivat muut kuin 5 artiklan 1 kohdan mukaiset edellytykset, kuten edellytys siitä, että tehtävä päätös on täytäntöönpantavissa tuomioistuinvaltiossa.

2) Sillä, että asianosaiset ovat sopineet välityslausekkeesta, on merkitystä tarpeen vaatiessa vain sellaisen tuomioistuinvaltion lainsäädännön kannalta, jonka mukaan asian ratkaisevan tuomioistuimen on tutkittava toimivaltansa.

143. Toissijaisesti:

3) Vastauksena neljänteen ja kuudenteen kysymykseen:

Yleissopimuksen 24 artiklaa on tulkittava siten, että siinä tarkoitettujen "väliaikaisten toimenpiteiden tai turvaamistoimien" käsite kattaa Alankomaiden oikeudenkäyntilain 289 §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä säädetyn kaltaisen mahdollisuuden vaatia kiireellisissä tapauksissa välitoimimenettelyssä Arrondissementsrechtbankin puheenjohtajalta täytäntöönpanomääräystä velallisen velvoittamiseksi maksamaan rahasumma sopimukseen perustuvan velvoitteen täyttämiseksi.

4) Vastauksena viidenteen kysymykseen:

Yleissopimuksen 24 artiklan soveltamisen kannalta ei ole merkitystä sillä, onko pääasiaa koskeva oikeudenkäynti saatettu vireille tai saatetaanko se myöhemmin vireille, kun kansallisessa lainsäädännössä säädetään mahdollisuudesta saattaa pääasia tuomioistuimen käsiteltäväksi.

5) Vastauksena seitsemänteen kysymykseen:

Merkitystä ei ole myöskään sillä, että tuomioistuin perustaa yleissopimuksen 24 artiklan mukaisen toimivaltansa yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetun kansallisen lainsäädännön säännökseen.

Yleissopimuksen 24 artiklan mukaisen tuomioistuimen toimivallan edellytyksenä ei ole, että tuomioistuimen määräämä toimenpide voitaisiin panna täytäntöön tuomioistuinvaltiossa.